

FERENCSEK MARCELL (BA)

Miskolci Egyetem

Témavezető: Grécsi-Zsoldos Enikő

Nyelvi hátrány? – Esettanulmány a borsodi régióból

A hátrányos helyzet, a nyelvi hátrány aktuális téma, amely sokakat érinthet. Főként Borsod-Abaúj-Zemplén megye érintett ebben, hiszen számos hátrányos helyzetű település található itt. Ez lehetőséget ad arra, hogy a nyelvi hátrány témakörében a nyelvészek kutatásokat folytathassanak.

Előadásomban a *Nyelvi hátrány az általános iskola felső tagozatában /Esettanulmány/* című szociolingvisztikai témájú TDK-dolgozatomat, valamint szakdolgozatomban megírása során végzett kutatásomat mutatom be. A nyelvi hátránnyal, a Bernstein-féle hipotézissel foglalkozom, miszerint a szociális helyzet befolyásolja a nyelvhasználatot, amely hatással van az iskolai teljesítményre már az iskolába való belépéskor. Mind a külföldi, mind a hazai vizsgálatok azt bizonyítják, hogy létezik a jelenség. Arra voltam kíváncsi, hogy felső tagozatban vajon megmarad-e vagy sem. Saját kutatásom során két Borsod-Abaúj-Zemplén megyei általános iskola 40-40 felső tagozatos tanulójának nyelvi produkcióit vizsgálom. Az egyik iskolában (Vilmányi II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola) csak hátrányos helyzetű diák tanul, míg a másikban (a Miskolcon található Fazekas Utcai Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola) alig található hátrányos helyzetű diák. Vizsgálatom során kérdőíves módszert alkalmazok. A kérdőív három fő részből áll: egy szociális helyzetet felmérő kérdéssor, négy szövegalkotást igénylő feladat, valamint egy helyesírási és dialektológiai kérdéseket feltüntető tesztsor. Előadásomban ennek eredményeit ismertetem a használt szempontok alapján. A kutatás végeredményeként igazolom Bernstein elméletét, azonban további kérdések merültek fel, amelyek új megvilágítást adhatnak a nyelvi hátrány témakörének kutatásában.

HAVASI ZSUZSANNA (BA)

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest

Témavezető: Vargha Fruzsina Sára

A kétnyelvűség fázisai és nyomai Péteriben

Kutatásom a szlovák alaplakosságú Péteri község jelenlegi és megelőző nyelvállapotaira irányul.

A kutatás két részből áll, első részében szociolingvisztikai interjú, második részében kérdőív segítségével vizsgáltam. A készített interjúkkal az adatközlők nyelvhasználatának feltárása mellett a nyelvcsere fázisainak leírására törekedtem.

A kérdőív a 13–14 éves korosztály számára készült, és az idősök által még használt szlovák eredetű kifejezések ismeretét méri független változókkal a kifejezetten péteri származásúakat kiválasztva is.

Eredményként felvázolható, hogy a nyelvi dominancia megváltozása a 30-as évek második felében kezdődhetett, és meggyorsította a lakosságcserétől való félelem (emiat büntették az iskolában a szlovák nyelv használatát), majd annak részleges megvalósulása. Kirajzolódik az interjúkból a nyelvcsereben fázisonként eltolódó interferencia: a korábbi nyelvállapotot, a szlovák dominanciájakor jelentkező hungarizmusokat néhány jellemző, gyakran kapcsolatfenntartó funkciója miatt fennmaradt kifejezés őrzi (pl. „*Vagy tád'em do bódu. [Megyek a boltba.]*”). A ma jellemző magyar környezetben konzerválódva az idősök nyelvhasználatában megjelenő szlovakizmusok (pl. „*föjlöttözködtünk ilyen oplecko [blúz] meg tudom én, mibe*”) a kifejezés pontosítása mellett a bensőséges helyzet megteremtését szolgálják. A nyelvi kölcsönzések miatt az adatközlők kiemelik nyelvváltozatuk keverék voltát, és erre a köztük nem pejoratív *tót* kifejezéssel utalnak. Ehhez képest jelentős változást mutat a fiatalok nyelvhasználatában, hogy többségük sem a *tót* kifejezést, sem a faluban még használt szlovakizmusokat nem ismeri.

KALLA VIKTÓRIA (MA)

Szegedi Tudományegyetem

Témavezető: Schirm Anita

Két középmagyar kori szövegtípus aspektusjelölésének összehasonlítása

Az előadás két 16. századi szövegtípus nyelvi elemzéséről ad számot, különös tekintettel az igekötő- és az igeidő-használatra a mondatra gyakorolt aspektusjelölés szempontjából. A vizsgálat nyelvi korpuszát a Kazinczy-kódex és Batthyány Ferencné Svetkovics Katalin levelezésének egyenlő arányú része adta. Az előadás számba veszi a középmagyar korban megjelenő igekötők használati körét, aspektusjelölésének előfordulásait, kitér a kódexszövegekben megtalálható kettős igekötővel álló alakokra. A vizsgálat során arra is fényt derít, hogy az aspektuális szempontból felállított igekötősségi skála igazolható az akcióminőségek előfordulása alapján is. Az igeidők aspektusbefolyásoló szerepe szintén kimutatható az adott korban. A középmagyar korra jellemző mind a négy múlt idő megjelent a vizsgált szövegekben, a *-t/-tt* jeles, az *-á/-é* jeles, a *Ø + vala* és a *-t(-tt) + vala* típusú, valamint a kódexszövegekben az időjeles jövő idő is. Az előadás során kiderül, hogy ezek milyen aspektuális, illetve esetenként egyéb közlésbeli szereppel rendelkezhetnek a mondatban. A kutatás célja, hogy minél komplexebb módon mutassa be a középmagyar kori időjelölést.